

Stabilicum: az olasz választójogi reform tartalma és politikai háttere

Olaszországban a választási rendszer átalakítása ismét a kormányozhatóságról szóló politikai vita középpontjába került. A Bignami-javaslat a jelenlegi vegyes választási modellt arányosabb listás rendszerrel váltaná fel, ugyanakkor a győztes lista vagy koalíció számára meghatározott feltételek mellett többletmandátumokat biztosítana. A reform ezért egyszerre érinti a mandátumkiosztás technikáját, a parlamenti többségképzés logikáját és a 2027-re várt választások előtti politikai pozíciókat. Az elemzés bemutatja, mit tartalmaz a „Stabilicumként” emlegetett javaslat, milyen előzmények után került napirendre, és hogyan értelmezi azt a kormányoldal, illetve az ellenzék.

A 2027-re várt parlamenti választások előtt ismét választási reform került napirendre Olaszországban. A Galeazzo Bignami, a Fratelli d'Italia politikusa nevéhez kötődő javaslat a jelenlegi vegyes választási rendszert arányosabb, listás logikájú modellel váltaná fel.

A reform azonban nem tisztán arányos rendszert vezetne be. Az arányosabb mandátumkiosztáshoz meghatározott feltételek mellett többletmandátumok kapcsolódnának, amelyek a győztes politikai blokk parlamenti pozícióját erősítenék.

Ez adja a javaslat politikai súlyát. A vita nem egyszerűen arról szól, hogy Olaszország arányosabb választási rendszerre térjen-e át, hanem arról, hogy az arányos mandátumkiosztás mellett milyen eszközzel biztosítható a kormányzóképes parlamenti többség. A kormányoldal stabilitási reformként beszél a javaslatról, amely szerintük a választás győztesének egyértelműbb parlamenti háttérrel adna. Az ellenzéki kommunikáció ezzel szemben az időzítést, az egyeztetés módját és a többletmandátumok politikai következményeit teszi vita tárgyává.

Az alábbi elemzés a reform tartalmát, előzményeit és politikai értelmezéseit mutatja be.

I. A javaslat tartalma

A Bignami-javaslat a Rosatellumként ismert jelenlegi választási rendszer helyére lépne. A hatályos olasz modell vegyes rendszerű, a mandátumok többsége arányos listás rendszerben oszlik meg, de jelentős részük egyéni választókerületekben, relatív többségi alapon dől el.

A reform ezt a vegyes logikát bontaná meg.

Az új modell arányosabb listás rendszert hozna létre, de nem mondana le teljesen a többségképzés intézményi támogatásáról. Ennek eszköze lenne, hogy a győztes lista vagy koalíció meghatározott feltételek teljesülése esetén többletmandátumokat kapna. A konstrukció tehát egyszerre mozdulna el az arányosabb képviselőlet irányába, és tartaná fenn azt az igényt, hogy a választási eredményből stabil parlamenti többség alakulhasson ki.

A „Bignami bis” néven emlegetett módosított szöveg szerint a többletmandátumok feltétele az lenne, hogy ugyanaz a lista vagy koalíció mindkét kamarában első helyen végezzen, és mind a Képviselőházban, mind a Szenátusban elérje a 42 százalékos küszöböt. Ha ezek a feltételek teljesülnek, a győztes politikai blokk a Képviselőházban hetven, a Szenátusban harmincöt többletmandátumhoz jutna.

A többletmandátumok tehát nem automatikusan járnának a relatív győztesnek. Két feltétel együttes teljesülésétől függnének: a kétkamarás győzelemtől és a meghatározott támogatottsági szint elérésétől.

Ha a győztes politikai erő nem éri el a 42 százalékos küszöböt, vagy a Képviselőházban és a Szenátusban eltérő politikai eredmény születik, akkor a mandátumokat arányos logika szerint osztanák ki. Ebben az esetben a rendszer nem alkalmazná a többletmandátumokat, vagyis a mandátumkiosztás nem térne el a választási eredmények arányosabb leképezésétől.

Ez a kétkamarás feltétel az olasz intézményi szerkezet miatt különösen fontos. Olaszországban a kormányzáshoz nem elegendő az egyik parlamenti kamarában megszerzett többség, mert a Képviselőház és a Szenátus egyaránt meghatározó szerepet tölt be a parlamenti működésben. A javaslat ezért nem kezeli külön a két kamara eredményét, hanem a többletmandátumok kiosztását ahhoz köti, hogy ugyanaz a politikai blokk mindkét kamarában teljesítse a feltételeket. Ezzel a reform a kormányalakítás szempontjából is egységesebb parlamenti helyzetet kívánna létrehozni.

A módosított szöveg egyik lényeges változása, hogy kikerült belőle a második forduló. A korábbi elképzelések között még szerepelt olyan megoldás, amely meghatározott eredménytartományban újabb választási fordulót tett volna lehetővé.

A Bignami bis ehelyett egyfordulós rendszerben gondolkodik: vagy teljesülnek a többletmandátumok feltételei, vagy a mandátumkiosztás arányosan történik.

A tervezet a többletmandátumok révén elérhető parlamenti helyek számát is korlátozná. A nyilvános olasz beszámolók alapján a győztes blokk ezekkel együtt legfeljebb 220 képviselői és 113 szenátori mandátumig juthatna. Ez a felső határ azt szolgálná, hogy a többletmandátumok előre meghatározott keretek között működjenek, és ne eredményezzenek korlátlan mandátumnövekedést.

A javaslat a miniszterelnök-jelölt előzetes megnevezését is előírná. A listák vagy koalíciók a választási program benyújtásakor megjelölnék azt a személyt, akit a miniszterelnöki megbízásra javasolnának.

Ez a szabály formálisan nem változtatná meg az olasz parlamentáris kormányformát, de a választási verseny politikai szerkezetét személyesebb irányba vinné. A választópolgár nemcsak pártok vagy koalíciók között döntene, hanem előre láthatná, hogy az adott politikai blokk milyen kormányfői alternatívát kínál. A reform ezzel a választási döntést közvetlenebbül kapcsolná össze a későbbi kormányalakítás politikai kérdésével.

A listaállítás és a választói preferenciák kérdése a reform egyik érzékeny pontja maradt. Az eddig ismert konstrukció alapvetően zárt listás logikához kapcsolódik, vagyis a választók a listák közötti választással fejeznék ki politikai akarukat, nem pedig a jelöltek sorrendjének átrendezésével. A preferenciás szavazás esetleges bevezetése vagy mellőzése azonban a kormányoldalon belül is vitát váltott ki.

Ez azt jelzi, hogy a reform fő iránya ugyan kirajzolódott, de egyes részletszabályok még a parlamenti vita szakaszában is politikai egyeztetés tárgyát képezik.

A tervezet a külföldön élő olasz választópolgárok szavazását is érintené. A reformcsomag ebben a körben a külföldi szavazás szabadságának, biztonságának és titkosságának megerősítésére irányuló

végrehajtási szabályok módosítását, valamint visszaélés-ellenes mechanizmusok kialakítását is előirányozná. Ez nem a reform politikai vitájának központi eleme, de jelzi, hogy a javaslat nem kizárólag a belföldi mandátumkiosztási mechanizmust módosítaná, hanem több ponton hozzájárulna a választási eljárás működéséhez is.

II. Előzmények és időrend

Az olasz választójogi reform háttérében egy régóta ismert politikai-intézményi probléma áll, mégpedig a stabil kormánytöbbség kialakításának nehézsége.

Olaszországban a választási szabályok kérdése visszatérően összekapcsolódik a kormányozhatóságról szóló vitákkal. A jelenlegi Rosatellum is egy olyan rendszer, amely a teljes arányosság és az egyéni választókerületi logika között próbál egyensúlyt teremteni. A mostani javaslat ehhez képest más irányból közelít. Az arányosabb mandátumkiosztást megtartaná, de azt feltételes többletmandátumokkal egészítené ki.

A közvetlen politikai előzmények 2025 végén és 2026 elején erősödtek fel. A kormánypártok részéről ekkor jelent meg határozottabban az az igény, hogy a 2027-es választások előtt új választási szabályokat fogadjanak el.

A reform kezdeti változata még 40 százalék feletti küszöbvel és bizonyos esetekben második fordulóval számolt. A későbbi egyeztetések során azonban a szerkezet több ponton módosult. A küszöb 42 százalékra emelkedett, a második forduló kikerült a szövegből, és nagyobb hangsúlyt kapott a Képviselőház és a Szenátus eredményeinek összehangolása. A változások azt mutatják, hogy a reform nem egyetlen lépésben kialakított kész modellként jelent meg, hanem a kormányoldali és parlamenti egyeztetések során formálódott.

A parlamenti vita 2026 tavaszán vált érdekessé. A Képviselőház alkotmányügyi bizottságában megindult a javaslat vizsgálata, amelyhez szakértői és politikai meghallgatások is kapcsolódtak.

A folyamat során több változat és pontosítás került elő, majd május végére kialakult a Bignami bis néven ismert módosított szöveg. Ez a változat már a reform fő szerkezeti elemeit tartalmazta. Az arányosabb rendszert, a 42 százalékos küszöböt, a kétkamarás feltételt, a második forduló elhagyását, a többletmandátumok felső határát és a miniszterelnök-jelölt megnevezésének követelményét.

A Képviselőház alkotmányügyi bizottsága 2026. június elején a módosított Bignami-szöveget fogadta el a további tárgyalás alapjaként. Ettől kezdve a reform már nem pusztán politikai elképzelésként, hanem konkrét parlamenti munkaszöveggént jelent meg.

A folyamat ugyanakkor nem zárult le. Július elején az alsóházi menetrend csúszott, részben a preferenciák kérdésében fennmaradt kormányoldali egyeztetési nehézségek miatt. A reform fő iránya tehát világos, de a részletszabályok és a parlamenti ütemezés még mozgásban van.

III. A kormányoldali kommunikáció

A kormányoldali kommunikáció központi fogalma a stabilitás.

A reformot a közéjobb pártok nem egyszerű választástechnikai módosításként, hanem a kormányozhatóság megerősítésének eszközeként mutatják be. Az érvelés szerint Olaszországnak olyan választási rendszerre van szüksége, amely a választási eredményből világos parlamenti többséget tud képezni, és csökkenti a választás utáni koalíciós bizonytalanságot. Ebben a keretben a többletmandátum nem a győztes politikai blokk külön jutalmaként jelenik meg, hanem a kormányalakítás kiszámíthatóságát szolgáló intézményi eszközként.

A kormányoldali érvelés másik eleme a választói felhatalmazás egyértelműsége. A miniszterelnök-jelölt előzetes megnevezése ebben a logikában azt szolgálja, hogy a választópolgár ne csupán pártlistákról vagy koalíciókról döntsön, hanem arról is, hogy mely politikai blokk milyen kormányfői alternatívát kínál. A javaslat ezzel a választási döntés személyes és kormányzati következményeit hangsúlyosabbá tenné.

A kormányoldal ugyanakkor elutasítja azt az ellenzéki értelmezést, hogy a reform kizárólag a jelenlegi többség választási érdekeit szolgálja. Saját kommunikációja szerint a szabályozás nem egy adott politikai oldalra, hanem a mindenkor választási győztesre vonatkozna. A reform célja ebben az értelmezésben az, hogy a választás eredménye ne vezessen elhúzódó kormányalakítási bizonytalansághoz, hanem világosabb parlamenti viszonyokat teremtsen.

A „Stabilicum” elnevezés is ezt a politikai keretezést erősíti.

A fogalom azt sugallja, hogy a reform központi célja nem az arányos rendszer önmagában vett átalakítása, hanem a stabil kormányzati működés feltételeinek megteremtése. Ez a kommunikációs keret jól illeszkedik az olasz politikában régóta jelen lévő kormányozhatósági vitákhoz, és a javaslatot nem pusztán pártpolitikai, hanem intézményi reformként igyekszik bemutatni.

IV. Ellenzéki kommunikáció

Az ellenzéki kommunikáció első eleme az időzítés. A reform a 2027-re várt választások előtt került napirendre, ami önmagában politikailag érzékennyé teszi a választási szabályok módosítását.

Az ellenzéki megszólalásokban ezért visszatérő elem, hogy a választási rendszer átalakítása szélesebb egyeztetés nélkül nem tekinthető egyszerű technikai korrekciónak. A vita ebben a keretben nemcsak arról szól, hogy mit tartalmaz a javaslat, hanem arról is, mikor és milyen politikai eljárásban kerülne elfogadásra.

A második kritikai elem a többletmandátumok várható politikai hatásához kapcsolódik. Az ellenzék szerint a többletmandátumok a győztes politikai blokkot a tényleges szavazatarányánál kényelmesebb parlamenti helyzetbe hozhatják. Ezt a kritikát a kormányoldal stabilitási érvekkel kezeli, de a politikai vita középpontjában éppen az áll, hogy ez a mandátumkiosztási megoldás milyen mértékben változtatná meg a választási eredmény parlamenti leképezését.

Az ellenzéki kommunikáció harmadik eleme az egyeztetés módja. A választási szabályok módosítása olyan terület, amely a politikai verseny szereplőinek alapvető működési feltételeit érinti.

Ezért az ellenzék különösen hangsúlyozza, hogy a reformot nem lehet pusztán kormányoldali megállapodásként kezelni.

A bírálatok szerint a választójogi szabályok átalakítása akkor is jelentős politikai kérdés, ha a javaslat technikai rendelkezések formájában jelenik meg.

A preferenciák ügye külön vitaponttá vált. Ez részben a választói mozgástér kérdése: a zárt listás megoldás erősebben a pártok jelöltállítási döntéseire épít, míg a preferenciás rendszer nagyobb szerepet ad a választópolgárnak a jelöltek közötti választásban. A vita ugyanakkor nemcsak ellenzéki kritika formájában jelent meg, hanem a kormányoldalon belüli egyeztetéseket is nehezítette. Ez azt mutatja, hogy a reform körüli politikai vita nem kizárólag a többletmandátumokról és a küszöbről szól, hanem a listás képviselő belső szerkezetéről is.

V. Összegzés

A Bignami-javaslat jelenlegi ismert formájában a Rosatellum vegyes rendszerét arányosabb listás modellel váltaná fel.

A reform központi eleme a feltételes többletmandátum-rendszer: hetven képviselőházi és harmincöt szenátusi többletmandátum járhatna annak a listának vagy koalíciónak, amely mindkét kamarában első helyen végez, és mindkét kamarában legalább 42 százalékot ér el. A konstrukcióból kikerült a második forduló. Bekerült viszont a két kamara közötti koordináció, a mandátumplafon és a miniszterelnök-jelölt előzetes megnevezésének követelménye.

A reform körüli politikai vita három rétegből áll. Az első a választási rendszer technikai átalakítása, arányosabb mandátumkiosztás, többletmandátumok, listás jelöltállítás és kétkamarás feltételek. A második a kormányoldali stabilitási érvelés, amely a kormányozhatóságot és a választás utáni parlamenti többség kiszámíthatóságát helyezi előtérbe. A harmadik az ellenzéki kommunikáció, amely az időzítést, az egyeztetés módját és a többletmandátumok politikai hatását emeli ki.

A vita középpontjában így nem önmagában az áll, hogy Olaszország arányosabb választási rendszerre térne-e át, hanem az, hogy ezt az arányosabb modellt milyen többségképző mechanizmussal, milyen jelöltállítási szabályokkal és milyen politikai időzítéssel kapcsolják össze. A Stabilicum ezért választástechnikai javaslatként indult, de politikai súlyát az adja, hogy a kormányalakítás, a parlamenti többségképzés és a 2027-es választások előtti pártpolitikai pozíciók metszéspontjába került.